

## Tillæg til »Vore Kirkegaarde« bind 16 nr. 11

### FORENINGEN FOR KIRKEGAARDSKULTUR

#### Nye medlemmer

##### Afdeling A.

242. Østofte menighedsråd.

##### Afdeling C.

942. Stenhuggermester Harry Sørensen, Korsgade 11, Sønderborg.

945. Graver Sv. Lind Hansen, Indslev, Nr. Åby.

943. Graver Niels Petersen, Toksværd, Holme-  
Olstrup.

944. Brøndborer Carl M. Jacobsen, Store Brøndum.

946. Graver Rudolf Holsøe, Skoven, Jægerspris.

##### Afdeling D.

107. Billedhugger Towe Persson, Västanväg 49 a,  
Limhamn, Sverige.

108. Göteborg kyrkogårdsstyrelse, Sverige.

109. Kyrkogårdsföreståndare Hallén, Skövde,  
Sverige.

110. Provst Sönderström, Lidköping, Sverige.

#### Generalforsamlingen

Foreningen for Kirkegaardskultur har afholdt sin ordinære generalforsamling i Maribo den 4. juli 1949 med dagsorden i henhold til lovene.

Formanden, biskop *Scharling* aflagde beretning for året 1948/49, og det fremgik heraf, at der i årets løb har været en stigning i medlemstallet på 25, således at foreningen pr. 31/3 1949 havde ialt 637 medlemmer, hvoraf 135 falder på menighedsråd og 25 på foreninger og institutioner. På foranledning af Foreningen for Kirkegaardskultur havde der været afholdt et møde i København i foråret 1949 sammen med repræsentanter for institutioner m. v., der er interesseret i spørgsmålet om gravmælekulturen, og efter at disse repræsentanter havde haft lejlighed til at besigtige gravmæleudstillingen på Charlottenborg, endes man om at nedsætte et tremandsudvalg bestående af biskop *Scharling*, billedhugger *Hansen Glem* og inspektør *Falmer-Nielsen*, der skal arbejde videre med sagen.

Regnskabet for 1948/49 og budgettet for 1950 godkendtes.

Af bestyrelsen var følgende på valg: kirkegårdsinspektør *J. Gravesen*, fhv. kirkegårdsinspektør *Rud. Rasmussen*, arkitekt *Marius Petersen*, kirkegårdsinspektør *V. Rud Nielsen* og stenhuggermester *Karl Hansen Glem*, Roskilde. Alle blev genvalgt med undtagelse af fhv. kirkegårdsin-

spektor *Rud. Rasmussen*, idet der i hans sted blev valgt lærer *Steen Steensen Blicher*, Nykøbing F.

Om eftermiddagen foretog deltagerne en Udflugt til kirkegården i Maribo og endvidere til Knuthenborg park, hvilken udflugt var arrangeret af menighedsrådet i Maribo, og deltagerne var enige om, at turen var vellykket og lærerig, og iøvrigt havde menighedsrådet i Maribo gjort en stor indsats sammen med dets funktionærer for at gøre dagen så vellykket for deltagerne som overhovedet muligt.

Om aftenen afholdtes — med god tilslutning — det tidligere nævnte offentlige møde, ved hvilket trädgårdsarkitekt *G. V. Walberg*, Malmø, holdt et interessant foredrag om svenske kirkegårdsforhold ledsaget af en del gode lysbilleder, medens kirkegårdsinspektør *Ronø*, Roskilde, i en fornøjelig form foretog en kritisk gennemgang af kirkegårdslovgivningen.

Næste mødested for generalforsamlingen fastsattes til Ålborg stift.

*H. F. Jegsen.*

#### Eldbegængelsesdag og kirkegårdsmøder

Den svenske *ligbrændingsforening* har i en år-række haft for skik nu og da at holde en »dag« i propagandaøjemed, hvortil indbydes kirkeråd, kirkegårdsforstandere, krematoriebestyrere og andre interesserede.

I år afholdtes denne »dag« i Varberg den 7. august, — i Borås var den for et par år siden kædet sammen med kirkegårdsforstandernes generalforsamling. »Dagen« bød på ikke mindre end 10 foredrag, hvortil der var avsat 10 minutter til hvert, og det korte tidsrum foranledigede, at foredragsholderne måtte benytte sig af en knap og klar fremstilling af emnerne (på hovednummerets side 130—32 gengiver vi et af disse foredrag). Desuden var der studiebesøg på pladsen til det kommende krematorium og en udstilling af planer fra en krematoriekonkurrence. Foredrag m. m. var det meget udbytterigt at være med til, og det forekommer os uhyre klogt, at man sådan indbyder også ikke-medlemmer af ligbrændingsorganisationer til at være med. For den gæstfri indbydelse, der også udstrakte sig til danske, takkes hermed på 3 af disses vegne, idet det beklages, at vi ikke havde lejlighed til i fuldt mål at gøre brug af den gæstfri indbydelse til også at nyde af Varbergs lukulliske værdier.

Den svenske *kirkegårdsforstanderforenings* generalforsamling og årsmøde fandt sted den 9.—

11. august i Karlskoga og bød ligesom ovennævnte på en række meget værdifulde og aktuelle foredrag, hvortil bl. a. knyttede sig studiebesøg på den i de senere år (med rette) hyppigt omtalte nye kirkegård i Karlskoga (Östra), der ikke skuffede, men tværtimod i mangt og meget imponerede de besøgende; det samme kan iøvrigt også siges om besøget på den under omlægning værende skovkirkegård samme sted. Karlskogas kirkegårde vil senere få deres omtale i V. K.

De danske deltagere takker for gæstfri indbydelse fra også denne svenske forening, der også gjaldt ikke-medlemmer, og vi deler styrelsens beklagelse af, at repræsentanterne fra de andre nordiske lande blev forhindret i at deltage og kvittere for styrelsens rigtige indstilling overfor det nordiske samarbejde.

### FRA DANSKE DAGBLADE

- 17/5 (Randers Soc. Dem.): Gerlev kgd. omlægges (amtsvejassistent *Peter Frandsen*).
- 17/5 (Loll. F. Soc. Dem.): Mulighed for ny kgds.-løsning i Nakskov.
- 21/5 (Berl. Tid.): Danmark overtager de russiske soldatergrave på Bornholm.
- 3/6 (Nakskov Tid.): Langø får nu sin egen kgd. (havearkitekt *Johannes Tholle*, entreprenører brdr. *Schultz*).
- 8/6 (Berl. Aften): En stemningsfuld begravelse (USA).
- 9/6 (Vestsjæll. Folkebl.): Planer om udvidelse af Skelskør kgd.
- 9/6 (Fr.borg Amts Avis): Offentlig konkurrence om ny kgd. i Gladsaxe?
- 14/6 (Nordsjæll. Venstrebl.): Forslag til udv. af Hillerød kgd.
- 17/6 (Sjæll. Stiftstid.): Vordingborg kgd. udvides med »Urtehaven«.
- 17/6 (Fr.borg Amts Tid.): Hillerød kgds. udv. vil koste indtil  $\frac{1}{2}$  mill. kr.
- 18/6 (Lolland F. Stiftstid.): Nykøbing gl. kgd. vil skifte karakter.
- 27/6 (Sjæll. Stiftstid.): Uenighed om træfældning på Stege kgd.
- 1/7 (Holbæk Amts Soc. Dem.): Tveje-Merløse kgd. skal reguleres.
- 1/7 (Licitationen): Der pumpes sand op til kgd. i Thyborøn.
- 4/7 (Lollandsposten): Kgds.kulturens forkæmpere holder årsmøde i Maribo.
- 5/7 (Skive Soc. Dem.): Ud. af Ørslevkloster kgd.
- 5/7 (Nykøbing F. Soc. Dem.): Stor konkurrence om gravmæler.
- 6/7 (Kristeligt Dagblad): Ny anordning for kgd. på vej.
- 14/7 (Fr.borg Amts Avis): Der er indrettet urne-

have på Herlev kgd. (anlægsgartner *Johs. Jørgensen*, kommunegartner *Boas*).

- 15/7 (Silkeborg Avis): Ud. af Hammel kgd. avsluttet (konsulent *Jacobsen*, murermester *Ch. Hansen*; kr. 440,000).
- 27/7 (Vendsyss. Venstrebl.): Hirtshals kgd. udv.
- 28/7 (Holbæk Amts Soc. Dem.): En raid mod skjoldlus på vore kgd.
- 30/7 (Randers Soc. Dem.): Nordre kgd. i Randers udvides for ca. 140,000 kr.
- 5/8 (Helsingør Soc. Dem.): Arbejdet med den ny kirkegård i Lillerød er igangsat under ledelse af vejmand *Aage Nielsen*.
- 6/8 (Berl. Tid.): Assistens — den minderige kgd. (Kbh.).
- 9/8 (Holbæk Amts Soc. Dem.): Englændergravene på Kalundborg kgd. omlægges.
- 14/8 (Ålborg Amtstid.): Forslag om urnelund i Ålborg.
- 15/8 (Kolding Folkeblad): Den nye Nordre kgd. skal projekteres af kgs. *Sv. Hansen*.
- 16/8 (Demokraten): Nu kommer centralkgd. i Viby J.
- 17/8 (Ny Tid): Kgd. i Ellidshøj (Svenstrup) udv.
- 7/9 (Thisted Soc. Dem.): Thyborøn kgd. skal udv.
- 9/9 (Lolland F. Folketid.): Radsted kgd. reguleres.
- 13/9 (Socialdemokraten): 20 td. land til Odense ny kgd.
- 13/9 (Licitationen): Ud. af Tostrup kgd. (v. Viborg) udlificeret.
- 13/9 (Berl. Aften): Mindeanlæg for allierede flyvere i Assens (havearkitekt *Johannes Tholle*).
- 14/9 (Berl. Tid.): Licitation over Birkholm kgd. i Herlev (anlægsgartner *Johs. Jørgensen*).
- 16/9 (Lolland F. Stiftstid.): Ud. af Ønslev kgd. (landinspektør *Koch*).
- 16/9 (Randers Dagblad): Ud. af Laurbjerg kgd. forberedes.

### FRA NORSKE DAGBLADE

- 11/5 (Haugesund dagbl.): Sveio kgd. skal udv. i nordvestlig og østlig retning.
- 13/5 (Sørlandet): Ud. af Oddernes kgd. færdig til høst.
- 18/5 (Larvik morgenavis): Larvik kgd. må være en park og hage for de døde.
- 21/5 (Nidaros): Urnelunden på Tilfredshet udv.
- 27/5 (Romerike): Kgd. i Nittedal udv.
- 28/5 (Moss avis): Kgd. i Rygge skal forskønnes.
- 21/5 (Bergens tid.): Der indrettes urnegrave omkring Storetveit kk.
- 3/6 (Samhold): Kgd. i Søndre Land skal forskønnes.
- 9/6 (Velgeren): Hov kgd. blir forskønnet (hagearkitekt *Røkholt*).

16/6 (Velgeren): Udv. af Hoft kgd. bør foretas snarest.  
 27/6 (Larvik morgenavis): Den mærkelige udslettelse av Thorstand kgd.  
 28/6 (Gudbrandsdølen): Kgd. i Gudbrandsdalen.  
 28/6 (Nybrott): Trenger Stavren kgd. til udv.?  
 4/7 (Samhold): Dugnad på mange kgd. i sommer.  
 8/7 (Dagningen): Mange års arbejde på Leksja kgd.  
 12/7 (Agdalposten): Minnelund ved Arendal kgd.  
 19/7 (Aftenposten): Vagrere kgd.  
 25/7 (Valdres): Vagrere kgd.  
 15/8 (Vårt land): Anlegg og stell av kgd.

### FRA SVENSKE DAGBLADE

2/6 (Fagersta posten): Kgds.kultur givanda kursämne för 140 deltagere i Falun og Stora-Tuna.  
 10/8 (Karlskoga kurir): Kyrkogårdsf. imponerade av Karlskoga.  
 10/8 (Karlskoga tidn.): Modernt och fortjusande tyckte britt om »Östra».

### FRA TIDSSKRIFTERNE

**The American Cemetery**, maj: Legal Pointers for Cemetery Officials. Hawaii »Cemetery in a Crater« is Nearing Completion. Woodlawn — a Showplace in Nashville, Tennessee. Do Burial Estates Descend As Intestate Property? A Discussion on Foundation Costs. Cemetery News Notes. — August: Legal Pointers. . . The two National Conventions. Novel Plan of Garden Crypts in Cemetery Near Washington. Christian Ideals Steessed in Belmont Par Cemetery. Start Crab Grass Prevention Now. The Month's Report On Vandalism.

**Bygmesteren** nr. 12: Konkurrencen om et kapel og en kirkegård i Næstved.

**Canadian Funeral Service** nr. 5: The »New Look« in Education. The Durability, Structural and Decorative Qualities of Various Casket Lumber. — Nr. 6: The Question of Autopsies. — Nr. 7: Father Daniel Lord Writes Column on Funeral Directors. — Nr. 8: British Funeral Prices regulated. South of the Border.

**Gartner-Tidende** nr. 27: Inspektørskifte ved københavnske kirkegårde.

**Gartneryrket** nr. 23: Stortinget ber regjeringen om kirkegårdskonsulent.

**Havekunst** nr. 3: Mindelunden i Ryvangen.

**Ignis** nr. 7: Kurs i kyrkogårdskultur i Falun och Stora-Tuna. Närmare kontakt med folkrorelserna. Urnlund i Karlskoga. — Nr. 8: Eldbeg.

och läkarintygen. Praktiska och ekonomiska synspunkter på begravningskicket och kyrkogårdsförvaltningen. — Nr. 9: Sterkt kommunal intresse för eldbeg. i Hälsingborg. Tjeckiska eldbeg. för. Krematoriums jubileumsfest. Södertälja blivanda urnlund m. m.

**Landsbygraveren** nr. 6: Meddelelse fra kirkeministeriet. Sommerplantning. Blomster i haven. — Nr. 7: Skufning og skuffelser. Fra graverens arbejdsmark. — Nr. 8: Cirkulære. Ministerielle skrivelser m. m. Fra graverens arbejdsmark. Ferieflosning. — Nr. 9: Børns leg på kirkegården. De gamle gravere. Fra graverens arbejdsmark.

**Menighedsrådets Blad** nr. 6—7: Uddrag af cirkulære (om flytning af lig. . .). Hvem bestemmer her? (gravernes løn). — Nr. 8: Hvor meget kirkegårdsareal er nødvendigt for et sogn eller en by? — Nr. 9: Hvorledes finansieres udvidelser og nyanlæg af kirkegårde?

**Norsk hagetidend** nr. 10: Kirkegårdskulturen oppe til drøftning i stortinget.

**Pharos**, august: Medical Certification for Cremation. Cremation among the Chinese.

**Salmonsens leksikon-tidsskrift** nr. 5: Mindelunden i Ryvangen.

**Stenhuggertidende** nr. 7—8: Gravmonument-udstillinger. — Nr. 9: Udpantning på gravsted. — Nr. 10: »Historisk utstilling av dansk gravsten«.

### BOGANMELDELSER

**Gunnel Nyblom-Holmberg**: Blomstergård och vildmark. 8°, 144 s., Bonniers forlag, Stockholm 1949.

Det er blomsterelskerens og havepionerens hymne til haveyrkningen. I forordet siger forfatterinden, at næsten alle, som synes om blomster, synes også om at læse om blomster, for det er et utroligt fascinerende emne. Og at anlægge en blomstergård er den mest spændende *hobby*, som findes.

Og så fortælles der i 12—14 afsnit om, hvordan haveamatøren (*in casu*: forfatterinden) begyndte på anlæget af sin egen have: Strandvik, og hvordan hun af et stykke kartoffeljord fik sin rige blomstergård, — hvad hendes erfaringer blev med hensyn til roser, pergola, clematis, diverse andre blomster, — åkandevigen, stenpartiet, terrassen, længeblomstrende rabat, liljer. . . og »vad som sedan hände« på festdage, i blomstergård og vildmark.

Og det er tydeligt, at arbejdet med indretning af haven, som ikke er stor, og de mange resul-

tater i blomstring og væxt, har givet ejerinden store glæder, så at hun i de kolde novemberdage, da bogen bliver til, mens regnen siler mod vinduesruderne, og blæsten hviner — kan opsummere tingene med, at hele sommeren forekommer, som havde den været en eneste lang festdag lige fra de første vårdage efter indflytningen, hvor man går og opdager alting påny, og til november. Festdagene noteres som de dage, hvor anemonerne blomstrer, — hvor nattergalen slår sine triller, hvor denne og hin blomst er sprunget ud, og når de første kartofler af egen avl kommer på bordet og sådan videre.

Hver af hymnerne til havearbejdet og dets resultater med nogle uromantiske, praktisk »minnesanteckninger«, der i bogen er sat med petit, såsom: *Cymbalaria pallida* og *Gypsophila repens* vil ha kalk i jorden, eller storblomstrende *Clematis* vil ha dyb, løs, muldrig og veldrænet jord, — liljerne synes om sol til blomsterne og skygge for rødderne.

Bogen er forsynet med en mængde billeder af havedetailler eller blomster, ligesom den har fået 12 farvetrykte sider.

**Bekæmpelse af Haveplanternes Sygdomme.** »Den grønne Bog« ved Anna Weber og Chr. Stapel, 13 udgave, 8°, 208 s., Alm. d. Gartnerf. Forlag, Kbh. 1948.

Det må hilses med den største glæde, at denne i plantedyrkningen såre nyttige bog om sygdomsbekæmpelse allerede nu igen har kunnet udsendes i ny udgave, skønt det kun er 2 år siden, at den forrige udgave kom. For der er i de senere år fremkommet så mange nye bekæmpelsesmidler, som er langt mere effektive og mere bekvemme at arbejde med end hidtil kendte.

Såvel uprøvede som gennemprøvede midler er med i den nye udgave, og hvor det er af betydning for vurderingen, er deres oprindelse meddelt. Bogen, som nu er trykt i det imponerende antal af 93,000 expl., er praktisk ordnet, og det er let at finde frem til det, man kan have brug for. Da sygdomsbekæmpelse naturligvis også må praktiseres på kirkegårdene, hvor planter ovenikøbet ofte har ret hårde vilkår (f. ex. i den stillestående og indelukkede luft i de hækindhegnede smågravsteder), anbefales det kraftigt alle kirkegårdsledere at anskaffe sig og benytte sig flittigt af denne bog.

**Dansk ligbrændingsforening.** Nogle tal fra 1948.

I en 4-sidet pjece har D. L. offentliggjort en del tal, hvoraf bl. a. fremgår, at der nu er brændt næsten 100,000 ved danske krematorier, — at brændingsprocenten i København er 45,2, — at blandt de største byer sættes i Århus de fleste

urner i kistegravsteder, mens København har en stor procent, der går til fællesgravene, — samt at D. L. nu har over 165,000 medlemmer.

**Gjerløv-Knudsen: Byplanlægning,** 8°, 158 s., Gad, Kbh. 1949.

For hvem byplanlægning på een eller anden måde bliver en aktuel ting, eller som vil skaffe sig en vis viden om emnet, er denne bog en udmærket ledetråd. I forordet siger forfatteren, at formålet har været at karakterisere byplanlægningen som fag og at bestemme dets område og opgaver m. v., samt at stoffets omfang og tilrettelægning især er gjort med danske forhold som basis, og at behandlingen svarer til en forelæsningsrække på Danmarks tekniske højskole.

Den er delt i fire hovedafsnit, nemlig byformer, byplanlægningens elementer, byplanopgaver og projektering, der atter er opdelt i underafsnit. Under offentlige bygningsanlæg figurerer kirkegårdene, som desværre kun ofres 5 linjer, og hvor der må protesteres mod angivendet af, at 0,3 ha pr. 1000 indbyggere skulle være en passende norm for danske forhold; det er ubetinget for lidt for andet end København, der har sine specielle forhold i en meget høj ligbrændingsprocent og væsentlig ringere fornyelsestal for grave end andre byer (og sogne).

Haver er placeret under rekreation og sport, hvad vel i denne forbindelse (*by*-planlægning) kan godtages, men også det her for parkbehovet (s. 107) ansatte tal skønnes lovlig lidet, i hvert fald i storbyer.

**13. årsberetning fra J. E. Ohlsens enkes plantepatologiske laboratorium.** 8°, 20 s., Kbh. 1949.

Beretningen er forfattet af magister Paul Neergaard og omtaler bl. a. undersøgelser over angreb på korsblomstrede køkkenurter og frøsmitte m. m. for ærter.

Det er rart at vide, at der er private firmaer, som ved sådant videnskabeligt arbejde kan supplere de officielle institutioners.

**T. Swarbrick: Vækststoffer.** 8°, 92 s., Alm. dansk gartnerf. forlag, Kbh. 1949.

Det er egentlig misvisende, når der som forfatter til denne udmærkede bog kun anføres Swarbrick, for der er ikke mindre end 7 andre (danske) specialister, som også har ydet bidrag dertil. Men det rigtige i titlen er det ejendommelige, at bogens førstepartier er oversættelser fra engelsk, mens de øvrige er originale danske.

Iøvrigt må det erkendes, at det er en bog, som kommer til rette tid og i hvert fald ikke kunne have ventet længere på sig, samt at den foruden at yde sit til forståelse af vækststoffernes oprindelse, forekomst og brug også sætter tankerne

i sving. Dette sker f. ex. i de manende ord om rovdriften af jorden, der i visse nationer (dog hverken i Danmark eller England) er, hvad Swarbrick kalder »vor tids største skændsel«, der af tyskerne er benævnt med det truende ord: Versteppung, og som (trods alt) også i Danmark gør begrebet og arbejdet med landskabspleje aktuelt.

Det er også ejendommeligt at lægge mærke til, at ordet hormon, som vi synes at have gjort os svært fortrolige med, er et kunstord, som er dannet så sent som i 1906, — at hormoner bl. a. kan benyttes til så vidt forskellige ting som at hindre kartoffelspiring og for tidligt frugtfald og fremme roddannelse for stiklinger samt at dræbe ukrudt i plæner — at vækststof-sprøjtning er virksomt i så stærk fortynding som een milliontedel og mange andre særdeles mærkelige ting. Bogen må studeres nøje og vil være nyttig for alle plantedyrkere, der vil følge med tiden og øge deres produktion.

**Johannes Tholle:** Lungholm Have. 8°, 30 s., + 1 planche. Særtryk af Lolland-Falsters historiske Samfunds årbog 1949.

Den flittige forsker af historiske haveanlæg i Danmark, havearkitekt *Johannes Tholle*, har udgivet en beskrivelse af Lungholm have på Lolland i anledning af 100-året for havens anlæggelse.

En gennemlæsning af heftet røber imidlertid hurtigt, at der er tale om en have af langt ældre dato, selv om den i litteraturen kun omtales som en »mådelig kálhave«, men til gengæld har omgivelserne været et bælte af egetræer, hvis ælde og pragt er havens største pryd i dag. Desuden har parken et interessant kanalsystem og en stor samling gamle, sjældne træer, som forfatteren redegør enkeltvis for.

Da heftet er forsynet med et kort, hvor træerne er indtegnet og nummereret med henvisning til teksten, er afhandlingen af stor praktisk værdi ved besøg i haven, hvis beskrivelse må få enhver dendrologisk-interesserets tænder til at løbe i vand. *Hans Rønø.*

**Stenhøjen, murhaven og klippehaven** af havearkitekt Johannes Tholle. 2. udgave, 8°, 63 s. J. Fr. Clausens Forlag, 1949.

Havearkitekt *Johs. Tholle* har på *J. Fr. Clausens Forlag* udgivet 2. udgave af den i 1935 skrevne bog om stenhøjen; mag. scient. *J. H. Vansher* har korrigeret dens latinske navne, så de er i overensstemmelse med den nugældende terminologi. Bogen er inddelt i 9 afsnit, som alle er ført a jour til 1949. Tholle er foruden at være en kyndig fagmand også en særdeles habil for-

fatter med en levende, malende og aldrig kedelig pen. Anmelderen nød i særlig grad det afsnit, som hedder: hvorfor anlægger vi stenpartier?

Bogen er i første række for amatører, men alle, der har med haver og kirkegårde at gøre, bør læse denne meget instruktive bog. Forfatteren kalder vor tids haveperiode for »havernes stenalder«; anmelderen er ikke glad for dette urigtige stempel, men er naturligvis vidende om at brugen af sten oftest overdrives til det helt urimelige. Her har bogen sin alvorligste mission, idet den kan lære alle, at sten skal bruges med stor æstetisk følsomhed og varsomhed.

Bogens papir er lækkert; men forlaget kunne godt have gjort noget mere ud af det store og fortrinlige billedmateriale. Forfatterens bøger er hidtil trykt i over 98,000 eksemplarer, og de vil nu meget hurtigt overstige 100,000.

*E. Qwist.*

## RESOLUTIONER m. m.

Kirkeministeriets Skriv. (8/2 1943) (til Biskoppen over Københavns Stift) ang. **Spørgsmaalet om Forsikring af Kirkebøger mod Ildsvaade.**

I Skrivelse af 18. Januar 1943 har Deres Højærværdighed med Henvisning til, at Spørgsmaalet om Forsikring af Kirkebøger mod Ildsvaade var sat paa Dagsordenen ved det i Januar Maaned d. A. afholdte Bispemøde, henledt Ministeriets Opmærksomhed paa Betimeligheden af en saadan Forsikring.

I Anledning heraf skal man meddele til Efterretning, at der ikke paahviler Kirkerne nogen *Forpligtelse* til at holde Kirkebøgerne forsikrede, men at der fra Ministeriets Side intet findes at erindre imod, at et Menighedsraad, om det ønsker dette, tegner en saadan Forsikring for Kirken, hvorved bemærkes, at den Mulighed, der i givet Fald er for at opnaa Tilskud af Statskassen til Tilvejebringelse af Afskrifter af manglende eller ufuldstændige Kirkebøger, jfr. den hertil optagne Bevilling paa den aarlige Finanslov, i hvert Fald ikke omfatter Udgifterne til Anskaffelse af selve de Bøger, der til det paagældende Tidspunkt maatte være i Brug, men kun Udgifterne til Rekonstruktion af Bøgernes Indhold (ved Afskrivning eller anden Gengivelse).

Kirkeministeriets Skriv. (23/2 1943) (til Jyllands Stenhuggermesterforening) ang., at det i Kirkegaardsvedtægter retsgyldigt kan bestemmes, at der skal betales Afgift for Anbringelse af Monumenter paa Kirkegaardene, m. m.

I et hertil indsendt Andragende af 18. August 1942 har Jyllands Stenhuggermesterforening anholdt Ministeriet om at foranledige,

at den visse Steder gældende Bestemmelse om, at der skal betales Afgift til Kirken af Monumenter, der anbringes paa Gravsteder paa Kirkegaarden, ophæves.

Efter at Ministeriet i Anledning heraf har brevvekslet med samtlige Stiftsøvrigheder, skal man meddele, at det i kgl. Anordning af 10. December 1927 § 16, Stk. 2, er forudsat, at der i Kirkegaardsvedtægten kan fastsættes Afgift for Anbringelse af Monumenter paa Gravstederne, og at der i hvert Fald ikke for Tiden er Spørgsmaal om at optage Anordningen til Revision, hvorfor man ej heller ser sig i Stand til nu at foranledige, at den omhandlede Afgift ophæves. Man skal iøvrigt i denne Forbindelse udtale, at Ministeriet i det hele ikke er tilbøjeligt til uden absolut Nødvendighed at gribe ind i de Bestemmelser, der af Stiftsøvrigheden og Menighedsraadet med Hjemmel i Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v. af 30. Juni 1922 og fornævnte Anordning af 10. December 1927 træffes til Varetagelse af Kirkegaardens Økonomi. Endvidere bemærkes efter Sagens Anledning, at det fra flere Sider er gjort gældende, at Kirkegaardene har ikke ubetydelige Udgifter til Fjernelse af Monumenter paa hjemfaldne Grave.

Kirkeministeriets Skriv. (2/3 1943) (til Gaardejer N. N.) ang., at det maa tilkomme den efterlevende Ægtefælle at træffe Bestemmelse om Flytning af den først afdøde Ægtefælles Lig til et andet Gravsted, m. m.

I et direkte hertil indsendt Andragende af 24. Februar 1943 har De med Tilslutning af Deres Søskende, G. B. og E. N., anholdt om, at der af Ministeriet — uanset det af Deres Moder, Enkefru S. N., meddelte Samtykke til Flytning af hendes afdøde Ægtefælles, Gaardejer G. N.'s Gravsted paa A. Kirkegaard — maa blive nægtet Menighedsraadet Tilladelse til at lade Deres Faders Lig opgrave og flytte, idet De herved har henvist til, at De og Deres Søskende modsætter Dem Gravstedets Flytning, samt til at der efter Deres Formening ikke alene udkræves Samtykke til Flytningen fra den Afdødes Enke, men tillige fra den paagældendes Børn.

I Anledning heraf skal man meddele Dem, at en efterlevende Ægtefælle saavel ifølge Lovgivningens Opfattelse — jfr. Bestemmelsen i Lov om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v. af 30. Juni 1922 § 24, Stk. 1, om Reservation af tilstødende Gravplads for en efterlevende Ægtefælle, men ikke for Børn el-

ler andre Slægtninge af en Afdød — som efter Ministeriets faste Praksis er at betragte som den nærmeste Paarørende af den afdøde, og at det derfor maa tilkomme en saadan efterlevende Ægtefælle at træffe Bestemmelser om eventuel Flytning af Afdødes Lig til et andet Gravsted. . . . .

Kirkeministeriets Skriv. (26/3 1943) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Københavns Stift) ang., hvilken Myndighed det tilkommer at godkende et Arbejde med Fornyelse af en Kirkegaardsport.

Med Henviisning til Stiftsøvrighedens Skrivelse af 17. Marts 1943 skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Ministeriet herved bifalder, at Torup Kirkes for Regnskabsaaret 1943—44 budgetterede Underskud, stort . . . . ., dækkes ved Ligning paa Menigheden.

Med Hensyn til Budgettets Udgiftspost 13 a: ny Port til Kirkegaarden, 200 Kr., bemærkes, at saafremt det maatte dreje sig om en gammel, muret Kirkegaardsport, maa Forslag til det ommeldte Arbejde indsendes til Ministeriet til Approbation, forinden Arbejdet udføres, jfr. Bestemmelsen i § 18, 4. Pkt., i Lov Nr. 282 af 30. Juni 1922 om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v.

I modsat Fald vil Arbejdet kunne bringes til Udførelse efter forud indhentet Godkendelse af det i fornævnte Lovs § 32 ommeldte Syn, jfr. Bestemmelsen i kgl. Anordning af 10. December 1927 angaaende Kirkegaarde, § 5, Stk. 4.

Kirkeministeriets Skriv. (31/3 1943) (til Inspektør N. N.) ang. Forstaaelsen af Bestemmelsen i kgl. Anordning angaaende Kirkegaarde af 10. December 1927, § 13, Stk. 2.\*)

I en hertil indsendt Skrivelse af 7. December 1942 har De under Henviisning til, at Kirkegaardsbestyrelsen i Aarhus i et Avertissement om Fornyelse af Gravsteder m. m. har anført, at »hvis et Gravsted, der er erhvervet for et længere Tidsrum end Fredningsperioden, ikke vedligeholdes i passende Stand, er Begravelsesvæsenet i Henhold til § 13 i Anordning om Kirkegaarde af 10. December 1927 berettiget til at tage Gravstedet i Brug efter Fredningstidens Udløb«, forespurgt, om Bestemmelsen i den nævnte Anordnings § 13, 2det Stk., hvorefter Kirkegaardsbestyrelsen ikke kan tage et ikke sømmeligt vedligeholdt Gravsted i Brug inden Fredningstidens Udløb, skal forstaaes saaledes, at Kirkegaardsbestyrelsen

\*) Jevnf. V. K. XIV, S. 133—34.

er berettiget til at tage et saadant Gravsted i Brug efter Udløbet af 1ste Fredningsperiode, selv om Gravstedet er erhvervet for et længere Tidsrum.

I Anledning heraf skal man efter stedsfunden Brevveksling med Kirkegaardsbestyrelsen i Aarhus og Direktoratet for Københavns Begravelsesvæsen herved meddele Dem, at naar der i den fornævnte kgl. Anordning af 10. December 1927, § 13, Stk. 2, er anvendt Ordene: »Fredningstidens Udløb«, tager dette Sigte paa det sædvanligt forekommende Tilfælde, at det paagældende Gravsted kun er erhvervet for een Fredningsperiode. I de Tilfælde, hvor derimod Gravstedet er købt for mere end een Fredningsperiode, maa det være en Selvfølge, at dette Køb respekteres, saaledes at Gravstedet ikke vil kunne inddrages og tages i Brug af Kirkegaardsbestyrelsen, forinden hele den Tid er udløbet, for hvilken Gravstedet er købt og betalt.

Kirkeministeriets Skriv. (7/5 1943) (til Biskoppen over Viborg Stift) ang., hvorvidt der kunde paalægges Præsterne i en Købstad Forpligtelse til at forrette Prædiketjeneste i et Kirkegaardskapel, der ikke var indviet som Kirke.

I et med Deres Højærværdigheds Skrivelse af 10. April 1943 hertil indsendt Andragende har residerende Kapellan i A. Købstad N. N. med Henvisning til, at Flertallet indenfor A. Menighedsraad har udtalt Ønske om, at det som Følge af Ansættelsen af en Kaldskapellan for A. Menighed ved Optagelsen af en dertil sigtende Bestemmelse i et nyt Regulativ for Præsternes Embedsvirksomhed gøres til Pligt for Byens Præster udover de faste Gudstjenester i Kirken at afholde gudstjenstlige Møder i Ligkapellet paa A. Kirkegaard, forespurgt, om der ved Ændring af Embedsregulativet i Henhold til § 1, Stk. 3, i Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne af 30. Juni 1922 kan paalægges ham og de øvrige Præster en saadan Forpligtelse, da Ligkapellet ikke er indviet som Kirke.

I Anledning heraf skal man meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at der efter Ministeriets Formening intet vil være til Hinder for, at det ved det af Deres Højærværdighed stadfæstede Regulativ gøres til Pligt for Præsterne efter nærmere fastsatte Regler at forrette Prædiketjeneste i det herommeldte Kirkegaardskapel, jfr. herved ogsaa Bestemmelsen i Lov Nr. 144 af 28. April 1931 § 54, hvorefter enhver Tjenestemand er pligtig at underkaste sig de Forandringer i hans Tjenesteforretningers Omfang og Beskaffenhed, som

maatte blive bestemt, uden at det er fornødent, at noget dertil sigtende Forbehold er optaget i hans Kaldsbrev eller Ansættelsesbrev.

Kirkeministeriets Skriv. (8/5 1943) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Københavns Stift) ang., at der ikke af Kirkens Kasse kan ydes Honorar til Formanden for Menighedsraadets Kirkegaardsudvalg.

Ved Skrivelse af 2. April 1943 tilbagesendte Ministeriet den gennem Stiftsøvrigheden hertil indsendte Sag angaaende Spørgsmaalet om Dækning ved Ligning paa Menigheden af A. Kirkes for Regnskabsaaret 1943—44 budgetterede Underskud, idet man under Henvisning til, at Ministeriet i Skrivelse af 7. Marts 1942 med Hensyn til Udgiftspost 13 i. paa Kirkens Overslag for 1942—43: »Honorar og Telefon til Kirkegaardsudvalgets Formand 400 Kr.«, udtalte, at den omhandlede Bevilling laa udover, hvad der normalt kan ventes approberet, udbad sig nærmere Oplysning om Grunden til, at der ogsaa paa Budgettet for 1943—44 er opført 400 Kr. i det ommeldte Øjemed.

Med Stiftsøvrighedens Skrivelse af 30. April 1943, hvormed Sagens Akter paany fremsendes hertil, har Ministeriet nu modtaget en Erklæring af 20. April 1943, hvori Menighedsraadet næst at anføre, at Forholdene ved A. Kirkegaard netop i de senere Aar har krævet et betydeligt Arbejde af Kirkegaardsudvalgets Formand, og at han har maattet afse en Del af sin normale Arbejds løn for at kunne bestride sit Hverv som Formand for nævnte Udvalg, anholder om Ministeriets Godkendelse af, at der paa Budgettet for indeværende Aar er opført 400 Kr. som Honorar m. v. til den paagældende.

I Anledning heraf skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at der ikke findes Hjemmel efter Loven til at bevilge et saadant Honorar til en Formand for et Menighedsraads Kirkegaardsudvalg, og at dette Beløb derfor for Fremtiden maa udgaa af Kirkens Overslag, hvorimod der efter Omstændighederne kan ydes en vis Godtgørelse for positive Udlæg mod nærmere Dokumentation herfor.

I denne Forbindelse henledes Opmærksomheden paa, at Hvervet som Menighedsraadsmedlem (Formand for et Kirkegaardsudvalg) ikke er et borgerligt Ombud, idet Modtagelsen af Valg hertil — i Modsætning til f. Eks. Hvervet som Sogneraadsmedlem — er en fuldkommen frivillig Sag. Ministeriet kan dog efter Omstændighederne bifalde, at A. Kirkes for

Regnskabsaaret 1943—44 budgetterede Under-skud dækkes ved Ligning paa Menigheden som ansøgt.

Kirkeministeriets Skriv. (12/5 1943) (til Inden-rigsministeriet) ang. et **Andragende om Tilladelse for en Kommune til at erhverve en Parcel til Overdragelse til Kirken til Udvidelse af Kirke-gaarden.**

Den med Indenrigsministeriets Skrivelse af 29. Januar 1943 hertil til Erklæring oversendte Sag, hvorunder Næstelsø—Mogenstrup Sog-neraad anholder om Præstø Amsraads Tilla-delse til at erhverve en 550 m<sup>2</sup> stor Parcel af Ejendommen Matr. Nr. 3 af Mogenstrup By og Sogn, hvilken Parcel agtes overdraget den selv-ende Mogenstrup Kirke til senere Anvendelse ved Udvidelse af Kirkegaarden, tilbagesendes hoslagt — efter at man om Sagen har brev-vekslet med Stiftsøvrigheden over Roskilde Stift — idet bemærkes, at nærværende Mini-sterium for sit Vedkommende kan anbefale, at det godkendes, at Næstelsø—Mogenstrup Kom-mune har erhvervet den omhandlede Parcel, beliggende ud til Næstelsø—Præstø Landevej ved Mogenstrup Kirke i det anførte Øjemed.  
.....

Kirkeministeriets Skriv. (20/5 1943) (til Stift-amtmanden og Biskoppen over Haderslev Stift) ang. **Spørgsmaal om Overførelse til Stiftsmidlerne af nogle til Gravstedsvedligeholdelse bestemte Kapitaler, der indestod paa Sparekassebog.**

Efter at Ministeriet i Skrivelse af 11. Febru-ar 1943 havde udbedt sig nærmere Oplysning om, til hvilke Formaal de Vejstrup Kirke til-hørende Kapitaler af ialt .... Kr., der i Kirke-kassens Overslag for 1943—44 er opført under 1 b., er bestemt, har Vejstrup Sogns Meni-ghedsraad i en med Stiftsøvrighedens paatagne-de Erklæring af 20. April 1943 hertil indsendt Skrivelse meddelt, at de omhandlede Kapita-ler, der indestaar paa de paa den hoslagt til-bagefølgende Fortegnelse anførte 30 Sparekas-sebøger med A. Sparekasse, er Vederlag, som er indbetalt til Sparekassen til Sikring af Ved-ligeholdelse af en Del Gravsteder paa Vejstrup Kirkegaard, hvorhos Menighedsraadet har op-lyst, at Sparekassen har vægret sig ved at ud-betale de nævnte Beløb under Henvisning til, at disse Midler ikke tilhører Kirken, men er

private Midler, som bestyres af Kirkens Besty-relse.

Saaledes foranlediget skal man herved tjenst-lig anmode Stiftsøvrigheden om at ville hen-stille til Menighedsraadet at søge Spørgsmaa-let om de omhandlede Kapitalers Frigørelse ordnet saaledes, at Menighedsraadet overfor Sparekassen afgiver Erklæring om, at Kirken overtager Pligten til Vedligeholdelse af de paa-gældende Gravsteder, mod at Beløbene udbe-tales af Sparekassen og indbetales blandt Kir-kens Kapitaler under Stiftsmidlerne, idet be-mærkes, at Sparekassen efter Ministeriets Op-fattelse efter de ved Indsættelsen af de om-handlede Beløb fastsatte Bestemmelser om dis-ses Anvendelse ikke er berettiget til at mod-sætte sig, at Beløbene hæves af Menighedsraa-det og indbetales til Stiftsmidlerne. Med Hen-syn til de paa Sparekassebøgerne Nr. .... in-destaaende Beløb vedrørende N. N.'s og O. O.'s Gravsted udbeder man sig dog en Udtalelse om, hvorvidt Kirken i det hele bør overtage Plig-ten til Vedligeholdelse af disse Gravsteder, un-der Hensyn til at de nævnte Kapitaler efter Vedligeholdelsestidens Udløb skal tilfalde hen-holdsvis Dansk Missionsselskab og Foreningen for Tunghøres Vel.

Om hvad der videre passerer i Sagen, udbe-der man sig Indberetning, idet bemærkes, at Ministeriet agter at søge Handelsministeriets Medvirken til Beløbenes Overførelse til Stifts-midlerne, saafremt man fra Sparekassens Side fremdeles maatte modsætte sig Beløbenes Ud-betaling, og at man iøvrigt forudsætter, at hver-ken Kirkeværgen eller nogen anden til Kirken knyttet Person, indtil hele Spørgsmaalet om Kapitalernes rette Anbringelse er afgjort, hæ-ver Rentebeløbene og derved medvirker til en Ordning, som Ministeriet kun kan betragte som en Omgaaelse af de gældende Regler, jfr. her-ved Bestemmelserne i § 24, 1ste Stk., i den hos-lagt tilbagefølgende Vedtægt for Vejstrup Kir-kegaard samt Bestemmelsen i § 5 i Lov om Kirkers Bestyrelse m. m. af 30. Juni 1922.

Endelig tilføjes, at Kirkens Overtagelse af Vedligeholdelsen af Gravsteder fremtidig kun bør ske overensstemmende med Vedtægtens § 24, saaledes at Beløbet for Vedligeholdelsen indbetales til Stiftsmidlerne, og at Menigheds-raadet eller Kirkeværgen ikke bør medvirke ved andre Dispositioner med Hensyn til Over-tagelse af Vedligeholdelse af Gravsteder.